

ТРАДИЦИЯТА, МОДЕРНОСТТА И ЕКСЦЕНТРИЧНОСТТА В УНИВЕРСИТЕТСКОТО ПРЕПОДАВАНЕ

Проф. д-р Людмил Георгиев,
Нов български университет

*Преподаването е едно постоянно
възобновявано и различно приключение...*

Авторът

Статията разглежда исторически променящата се мисия на институцията университет, еволюцията на отношенията студент – преподавател и свързаното с нея поколенческо съответствие във висшето образование. Разгледана е новата роля на университетския преподавател в условията на глобализация и преобладаваща визуализация на информацията. Защитена е ролята на ексцентричността като рядко използван преподавателски метод и средство за повишаване на възприемчивостта на преподаването.

Основният процес в преподаването е обединяването на личния мотив, авторитет и артистичност на преподаващия с предназначението и мисията на институцията университет. Без тази зависимост имаме само самомнително бърборене и лишена от социалното си въздействие скъпоструваща институция.

Преподаването е втурване в една известна неизвестност, чийто изход е направляван от тандема преподавател – студент или както древните гърци твърдят – от надхвърлящото прозата на временната среща и продължаващото в житейския опит и спомен отношение между учителя и ученика.

Известността свързваме с предвидимостта на формалните фактори, от които зависи преподаването – мястото, инфраструктурата, учебната програма. Програмата на курса представлява вид договор между преподавателя (представител на институцията университет) и студента. Договор, изразяващ условията на споразумението между тях за постигането на точно определени знания. Това не е юридически документ, но е текст, очертаващ очакванията от даден курс.

Неизвестността е много по-богата и включва: предстоящата общност, контекстите от събития, налагащи вплитането им в учебния материал, ексцентричността на преподаващия, която прави учебния материал запомнящ се, и най-вече нео-

граничеността и динамиката на средствата, чрез които постигаме познанията на студентите – нови стратегии, които ежедневно позиционират съдържанието на курса, нови учебници, нови задания, нови въпроси...

Индивидуализирането на преподаването изисква куража да изразите чувствата си и чрез тях да демонстрирате ентузиазъм. Но това не бива да е своеволен процес, окуражен от мисълта за автономността на преподавателския труд, а отражение на институционалната политика и практика.

Големият въпрос за технологията и качеството на университетското преподаване изисква мнение по въпроса за ролята на институцията **университет**. За съжаление този дебат не присъства в социалната медийна среда.

Твърдя, че тя е:

- Да задоволи човешкото любопитство към доказани или подлежащи на доказване представи и знания.
- Да завърши възпитанието на личността след семейното и училищното възпитание.
- Да даде необходимите компетенции за упражняването на избрана дейност или професия. Тоест, завършилият да си намери подходяща работа.

Първите две цели имат духовен контекст, а третата – материален. За съжаление, през последните 15 години настойчивостта и важността на бизнеса фаворизираха третата – материалната цел, и това доведе до силно подценяване и дори игнориране на първите две цели с духовен характер. Нещо повече, постави университетите пред сложния избор да защитават съответстващата им по произход духовна мисия – като хранители на знанието и коректив на обществените решения за развитието, или да понижат ранга си, като се превърнат в професионални училища, и да поемат отговорността за този избор.

Рейтинговата система на университетите бе построена почти изцяло върху показателя *re-*

ализация на завършващите на пазара на труда, с което бе поставен отново акцента върху материалния резултат от образованието и напълно бе игнориран духовния. За него дори не става дума. Нима удоволствието от постигането на определено знание извън материализирането му в доходи не е реализация на личността? Именно чрез това игнориране на духовния контекст на образованието младото ни население бе изоставено на самообразование в европейските, а и в световните ценности и нагласи и му бе отредено кулоарно място по въпросите на развитието ни.

Историчността при разработването на тема с такова заглавие изисква да кажем, че за разлика от типичното за елинските образователни центрове, в които знанието се обединява задължително с физическата издръжливост („Здрав дух в здраво тяло“), римското високо образование разделя духовното от физическото, изразявайки по този начин недобре прикрито презрение към физическия труд. Разпространяването на този вид образователна система забави с няколко века достигането на откривателските факти на пътешествениците до очакваните ги нетърпеливо на стария континент поради това, че тогавашният кабинетен университетски учен не е притежавал физическата годност да издържи месечни и дори едногодишни плавания през океани и морета, да стигне здрав до новооткритите територии, да устои на атаката на местните хора, на различната флора, фауна и климат и най-вече – на специфичните болести, да опише видяното и да се върне отново, преодолявайки екстремните трудности на мореплаването, за да го превърне в библиотечен ресурс. Тази продължителна във времето технология за доставяне на новото знание е преодоляна едва след усъвършенстването на транспорта, който съкрати значително времето за пътуване и предостави комфорт, намаляващ значението на фактора физическа издръжливост. Тоест, осигуряваната от физическата годност векове преди това комуникативност е изместена едва след средата на XVIII в. от качествено осигуряващата я интелектуална развитост. Причината за това са натрупаните вече в света данни за отговор на въпроса „Какво къде се намира?“, замаяната му с изискващия много по-голяма статичност въпрос: „Защо е там?“ и с въпроса от още по-конструктивния период след бурното развитие на индустрията от средата на XIX в. – „За какво служи?“.

Университетското преподаване е свързано предимно с трансферирането на информация и преработването ѝ в знания. Това са напълно раз-

лични процеси. Технологично средствата могат да бъдат едни и същи, но съдържателно и организационно се различават съществено.

Комуникативната модерност, която свързваме изключително с технологичните възможности за оповестяването, пренасянето и регистрирането на информацията, възпита нов тип среда и човек, четящ все по-малко научна и художествена литература, и все повече възприемащ света през екранната предоставеност на готовите образи. Това рязко промени преподавателския труд, намалявайки ролята на преподавателя като основен източник на информация. Тази промяна в комуникацията между студента и преподавателя повлия и върху авторитета на последния, тъй като всеки съвременен студент е в състояние да събере за много кратко време огромен обем информация по дадена тема. Нещо, което застаряващият преподавателски състав не може да направи с такава скорост.

Авторитетни изследователи дефинират 10 различаващи се поколенчески типа, определяйки ги въз основа на социално-икономическите условия, съществуващи във времето на тяхното живеене, което ни дава сериозно основание да се замислим за степента, в която се е променяла структурата и съдържанието на висшето образование през това време. Разглеждайки характеристиките на отделните поколения, след това на т.нар. Кръстосано поколение (1975 – 1985 г.), веднага изпъква факта, че дори в рамките на всяко едно от тях имаме вътрешно противоречие. Така наречената Милениум генерация е описана в *Urban Dictionary* [3] като израснала в социално-мрежов свят, пълен с електроника, променила и трансформирала комуникацията в световен мащаб. Поколение Y (хора, родени между 1981–1991 г.) и поколение Z (родени между 1991–2001 г.), се различават по това, че Y идентифицираните са израснали с компютрите, мобилните телефони и видеоигрите, докато принадлежащите към Z поколението се свързват много повече с таблети, смартфони и приложения. Независимо кое от техническите средства имаме предвид, при всички тях (без изключение) информацията достига до реципиента чрез звук и основно чрез образи. Тя е в неограничен обем и може да бъде достигната за секунди. Осмислянето и възприемането ѝ става на собственото равнище на развитие на възприемащия я и най-често без посредник, който да я разяснява критично, съобразявайки се с интелектуалното му ниво.

Поколението Милениум е облъчено с огромно маркетингово внимание, което ги е напра-

вило по-лениви в избора, но много по взискателни и критични към предлаганото, включително и на образователния пазар. Непрекъснатото внушение, че са специално поколение, е накарало някои от тях да повярват в това по неправилен начин, като е повишило очакванията им да бъдат обслужвани и ласкани, отгледани с внушението, че „следват мечтите си“, което ги е направило по-пасивни и изпълняващи прогнозата, че ще бъдат икономически по-неуспешни от техните родители.

За разлика от поколение Y, поколението i¹ е носител на ново съзнание по отношение на професионалната си ангажираност. Представителите му много повече предпочитат да работят извънредно, за да завършат работата качествено, отколкото това са правели Милениум генерацията. Приемат работата като най-важна, централна част от живота им, и декларират, че биха работили дори, ако имат достатъчно пари за съществуването си.

Независимо от високата си информираност те се нуждаят от много повече инструкции за работата си, отколкото представителите на поколението Y, което означава, че за да постигнат необходимата увереност на работното си място, те трябва да получат по-голям обем знания и опит. Това, от своя страна, означава, че университетите трябва да предложат образование, ориентирано към изчерпващо знание в дадено професионално направление, достатъчно богато на практическа част.

По високата им степен на неувереност ги прави по-неподходящи за ръководители и по-плахи при търсене на правата си. Тоест имаме работна сила, ориентирана повече към качествения изпълнителски труд, притеснена да не допуска грешки. Стремещът към професионална и социална сигурност е огромен, поради което представителите на това поколение изискват безопасна работна среда, шофират внимателно, избягват рисковете от физическо и психическо нараняване и вместо лично се свързват помежду си чрез социалните медии и телефоните си. Това е поколението, което общува лично най-малко време в сравнение с предишните поколения. Липсата на склонност да се рискува прави това поколение не особено активно при стартирането на собствен бизнес. Насочва се по-скоро към гарантирана държавна работа и големи частни компании с перспектива във времето, отколкото наемане в малки или средни компании на частния бизнес. Това ориентира мениджърите

на големи компании в намирането на качествена работна сила и гарантиране на стабилна заетост. В този смисъл изборът на подходяща университетска специалност и организирането на обучението трябва да се съобрази с тези факти.

Съобразяване налага и активността, и качеството на взаимодействието преподавател – студент. В университетите влезе поколение, което именно поради високата си компютърна грамотност, използването на интернет ресурсите и намаленото посещение на библиотеките може да обслужи създаването на домашно задание в кратък срок. И тъй като тези задания са начин за получаването на текущо оценяване, което елиминира явяването на изпит, натискът върху преподавателите за даване на повече извънаудиторни задачи нараства. В същото време изпълнението на тези задачи остана на равнището на последните 10 години, в които активните студенти варират между 3 – 6% от записалите даден курс. Изследване, което проведох сред 672 студенти чрез допитване, показва, че едва 4% от тях изразяват недоволство от това, че преподавателите не ги натоварват достатъчно със задания извън аудиторията, 58% заявяват, че нямат никакво свободно време за подготовка, 18% са склонни да се съобразят с ритъма, налаган им от всеки преподавател, 20% нямат мнение.

Ако свържем изпълнението на домашните задания с ефектите от Корона кризата, няма как да не констатираме, че въпреки декларираното желание на студентите да посещават присъствените лекции и да се социализират (особено за студентите от първи курс), когато се даде такава възможност, аудиториите остават празни. Това бламира лекционната форма на обучение и провали и малките остатъци от съществуващата ѝ привлекателност. Причините за това намаляване, идващи от преподавателите, са: голямата възрастова ножица, получена от застаряващия преподавателски състав, липсата на каквато и да е подготовка и квалификация по реторика и водене на дискусии, склонността да се използват лични примери от време, отдалечено от действителността на обучаваното поколение, настоятелното самомнение, че научното звание пази от съмнението за неистинност и др. Причините, дължащи се на студентите, са: желанието да се освободи повече време за евентуална работа или забавления, възможността при дистанционната форма да се извършва безконтролно плагиатстване и да се участва в дискусиите анонимно с изключена камера.

¹ Това е по-популярното име на поколението освен предложените, но неналожили се GenTech, GenWil, NetGen, дигитални туземци и др.

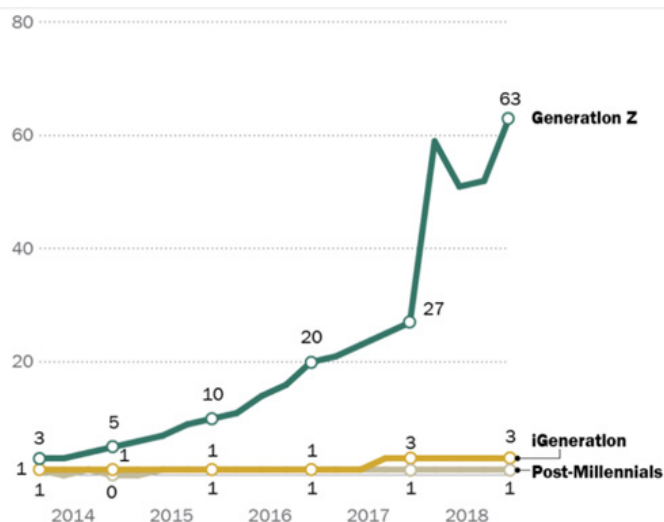
Това, че информацията може да бъде възприемана от новото поколение навсякъде, във всякаква обстановка, където има техническа възможност за това, означава, че в повечето случаи липсват съществени пространствени елементи, подкрепящи възприемането и обработването на информацията, подготвяйки я за превръщането ѝ по-късно в знание. Все едно да слушате симфоничен концерт на футболен мач и да разчитате, че ще ви създаде необходимото внушение и вдъхновение.

Явен факт е, че средата, потребяваща полученото в университетите знание, се е променила чувствително от времето преди 40 години, а университетските технологии и методи на преподаване не са се променили съществено. Това означава, че в процеса на формирането и прилагането на университетското знание се сблъскват потребностите на три поколения (X, Y и Z) и функционират три взаимосвързани системи, движещи се с различна скорост и обновяващи се по различен несинхронизиран начин, от които е нелогично да очакваме високо качество и съвременна съответственост.

През последните 12 години в университетите влизат младежи, чиито социален живот изцяло е преминал в интернет. Това са хора, които владеят напълно съвременните методи за търсене и намиране на информация и които възприемат знанието предимно чрез образи и по-малко чрез слово (Фигура 1). Тъй като ние мислим през езика, отказът от четене на книги, от научаването на нови думи и значения и съставянето на сложни изречения нарушава възможността за абстрактно и асоциативно мислене, с което се кастрира творческото мислене.

При тези условия системата на висшето образование среща трудност да навакса промените в по-елементарната и лесна сфера на материалното, а в същото време предстои спешно наваксване в много по-трудната област на ценностите – духовната.

Речниковото обедняване и влошената контактност на поколенията X, Y и Z превърна лекционната форма на преподаване в стагнираща и наложи инвестирането на университетите в техника, позволяваща онагледяването на информацията (електронни дъски, видеоапарати, мултимедийни проектори и др.). Записването на лекциите от студентите се превърна в отживелица, тъй като електронните платформи (където съществуват), достатъчно добре опосредстват отношението студент – преподавател.

Фигура 1. Сравнение на възможностите за търсене на информация от последните три поколения (без поколението Алфа, родено след 2013 г.).

Източник: Dimock, Michael. *Defining generations: Where Millennials end and Generation Z begins*. Fact Tank – Our Lives in Numbers, January 17, 2019

Тъй като бързината на възприемането на множество и различни образи в даден момент е много по-голяма, отколкото да се прочете една книга или учебник, предпочитанието към този вид натрупване на представи, но не и на знания, започна да доминира.

За разлика от киното и телевизията, които са като правило средства за групово възприемане на образна информация, интернет създаде възможност за персонализирането ѝ. Това индивидуализира интересите и свързаната с тях информация. Чрез волята на индивида при избора ѝ и интерпретирането ѝ обаче възникна възможност за самообучение в предпочетено от него време. И докато учебниците и книгите създаваха също възможност за самообучение, макар и по-дългоременно, те се различаваха от компютъра и достъпа чрез него до интернет по бързината на този достъп и по възможностите за избора на теми. Тези обстоятелства силно промениха нивото на информираност на новото поколение студенти. В същото време, както подчертава Джовани Сартори, информираността и познанието са свързани, но не са едно и също нещо, защото „познанието предполага някакъв подход и мисловен контрол върху информацията, но и двете не могат да се извлекат от информацията“ [2].

За да се превърне в *стойностно знание*, а не просто в *необосновано мнение*, информацията трябва да се организира според критерии и методи, с които си служи науката – *логическа консистентност, обективност* и т.н. По тази причина

интернет не може да замени университета в ролята му на „хранилище на знанието“, но може да осигури бърз достъп до огромни информационни масиви и измамната представа за постигнато, макар и неструктурирано, знание. И точно тук, при осигуряването на този избор от страна на потребителя, сблъсъкът е най-силен. Дали традиционният университет, предлагащ постепенното и надграждащо образование и изискващ определен времеви престой, ще се наложи над възможностите за бързо завършване и дипломиране чрез кратки образователни форми и технологии, която нагласа стремително се увеличава у посещаващите университет?

В недалечното минало, когато интернет и телевизията не съществуваха, ние първо научавахме за дадено събитие и след това, ако имаше възможност, предимно чрез фотографията или чрез лично посещение на живо, го визуализирахме. Например, до края на 60-те години на миналия век, единственият шанс за българите да си представим как изглежда Ниагарският водопад беше да прочетем пътеписа на Алеко Константинов „До Чикаго и назад“ или да отидем до самия водопад. От двете възможности, първата бе много по-вероятна...

Сега се случва напълно противоположното – първо виждаме събитието, а след това научаваме подробности за него. Именно този значим факт прави съвременния процес на учене нов и специален.

Изпреварването става чрез краткия път до образа на събитието, а изоставането става по отношение на обясняването му, ако въобще се случи и е коректно. В разликата от времето между двете остава пространството за манипулацията, която може да е положителна и надграждаща представи, но може да е деструктираща и изкривяваща представи в удобна посока. В доста от случаите остава само представата от нетълкувания образ. Доколкото това е добре за държавното и публичното управление, зависи от политическата и социалната компетентност на внушаващите, от състоятелността на визията им за развитие, които временността на партийно-политическите конструкции в България и все още предпочетенят личен интерес пред обществения силно компрометират.

Новото, породено от развитието на технологиите обстоятелство за представянето и тълкуването на действителността елиминира едно от най-значимите предимства на ментора (родител, учител или университетски преподавател) – да бъде единственият източник на информация. Този монопол съвсем до скоро водеше до един парадок-

сално звучащ факт – хората от миналото да учат хората на бъдещето. Това обстоятелство създаваше голямата част от авторитета на преподавателите – възпитатели и определяше зависимостта на образоващите се и възпитаващи се, което насърчаваше олицетворяването им със своите ментори и стремежа за надскачането им. Неговата валидност обаче се изчерпи с бурното развитие на технологиите и преди всичко – на информационната осигуреност, което създаде предимство на онези, които имат време, интерес и възможност да търсят информация. Така се създаде дисбаланс между информираността на преподавателите и студентите по конкретна тема и доведе до въздържане на преподавателите от предварително задаване на следващата лекционна тема с опасението, че студентите ще бъдат по-добре подготвени и ще провалят чрез въпросите си провеждането на добрата стара лекция. Това беше и начин преподавателят да се предпази от задаването на нежелани въпроси, които биха го компрометирали като най-знаещ по темата. Така технологичната настъпателност конфронтира силно традиционната роля на „мъдреца от сцената“.

Именно съществено променената, но неотчетена навреме роля на университетския преподавател като най-информиран по даден въпрос налага спешно две действия: силно подмладяване на преподавателския състав с хора, говорещи на езика на съвременността, и промяна на изискванията към качествата на преподавателите. Съвременният университетски лектор не трябва да бъде сладкодумен приказливко, вместиращ между по-уостарелите си знания случки от личния си живот, преценявани само от него като забавни, той трябва да бъде **човек с широка обща култура, висока чувствителност и социален опит, който е в състояние да обобщи и насочи за анализ намерената информация чрез извънаудиторното старание на студентите, да осигури анализ и дискусия по темата и да свърже полезно получените резултати с проблемите на една изключително динамична и бързо променяща се външна действителност.**

Тоест да го превърне в активен модератор на интереса на учащия се студент и потребностите от качествена работна сила на бизнеса.

Днешният студент очаква в аудиторията дискусия с понякога доста равностойна размяна на мнения, а не лекция. Извън нея желае задачи, които предизвикват възможностите му да прави анализ и да взема решения по сложни казуси, но без да му отнемат много време. Често лекциите

се преценяват като скучни и недостатъчно ефективни в сравнение с интерактивните начини на преподаване. „Притесненията относно лекцията произтичат от анекдотични впечатления, както и от данни от изследвания, един метаанализ на 225 проучвания, разглеждащи ефективността на традиционните лекции спрямо активното обучение в бакалавърските STEM [5] курсове. Този анализ показва, че преподаването увеличава процента на неуспехите с 55 процента; активното обучение – което означава методи на преподаване, които са по-интерактивни от традиционните лекции – довежда до по-добри оценки и спад на процента на неуспехите с 36 процента“[4]. Разбира се, не можем да приемем безусловно това твърдение, независимо от експерименталната му подкрепа, защото по този начин се игнорира възможността чрез ораторското изкуство на лектора да се формулират съгласувани мисли в диалога с присъстващите в аудиторията, които да се превръщат в солидни аргументи, водещи до знания.

Ясно трябва да се подчертае, че различните науки изискват прилагането на различни преподавателски методи и техники за преподаване и учене. Методите, прилагани в преподаването по философия, не са идентични с тези при преподаването на информатика.

В световен мащаб комерсиализирането наложи развитието и доминирането на нови форми на преподаване на знанията, които могат да се определят като готови знания. Най-представителната от тези форми е онлайн преподаването или т.нар. дистанционно образование. Това стана възможно най-вече при т.нар. „меки“ науки – като обществените, и не толкова възможно, но вече с направени опити за преодолимост, и в „твърдите“ науки, като стоматологията, фармацевтика, медицина, физиката, химията, инженерни науки и др. Началото там е поставено най-вече с практически и отлично направени видеофилми за това, как се прави, което е значителна част от обучението в тези направления.

Дистанционното обучение, особено по време на Ковид криза, елиминира във висока степен разходите за пасивна материална среда и създаде възможност за едновременното учене на голям брой национални и международни студенти по местоживеене и на работните им места.

По-горе определих преподаваните знания чрез интернет като „готови“, тъй като при тяхното преподаване и усвояване не се случват онези педагогически възможности, характерни за аудиторното преподаване лице в лице, където знание-

то „зрее“ в продължение на много часове лекции, дискусии и домашни работи. Противниците на изцяло дистанционното преподаване го критикуват най-вече с аргумента, че при живия контакт с преподавателя студентите получават и „аурата“ му, че могат моментално да зададат асоциирани въпроси (дори не по темата) и да участват в живата дискусия със собственото си мнение. Според мен една от значимостите на този вид преподаване е, че участва и обонянето, което на подсъзнателно ниво запечатва обонятелен спомен за момента и свързаната с него среда. Фактор, който не ми е известно да е разработван в теорията на преподаването.

Интелектуалността основателно се е свързвала с ексцентричността, доколкото академичната свобода трябва, наред с други неща, да позволява и възпитава известна степен на интелектуална неортодоксалност, която присъстващите според нивото си могат да разпознаят като ексцентричност. И двете категории са пряко свързани със свободата и, доколкото университетите са специфично място на свобода, гарантирана от често непризнаната университетска автономия, ексцентричността в преподаването позволява свързването и възприемането на конкретно знание със специфичен маниер на преподаването му. Напълно съм убеден в мисията на университета да придава индивидуалност на учещия се в него. Тя не може да бъде постигната без посредничеството на друга силна индивидуалност – тази на преподавателя.

Образователната система в същността си е традиционна. Оправданието е – за да бъде общодостъпна и да осигурява равнопоставеност. Оттам нататък тя би трябвало да дава абсолютна свобода на формите, методите и инфраструктурата на преподаването, нещо, което акредитационната система не предвижда. Стремещт към стриктно административно подреждане на образователната система води до потискане на всякакви предизвикателства към социалните норми. В същото време силната вяра в социалния и интелектуалния прогрес поражда нарастващо желание за индивидуална свобода и реализация, съществено съдействие за което оказва ексцентричността. Тя представлява завладяващ набор от ценности – новост, свобода, индивидуалност, които се сблъскват значително с други, еднакво убедителни ценности като стабилност, ред и общност. Ексцентричността предполага психическо и интелектуалното разнообразие, нещо, което налагащото се чудовищно стокково разнообразие не може да предложи, и което приляга на естествената социална съпротива на

реда от младия човек. Съпротива, която, макар и не явно, определя нормалността, добродетелта и здравето като ограничаващи термини без въображение...

Доколкото синонимността на думата ексцентричност позволява разностранност на тълкуването, „необичайност“ и „оригиналност“ са най-точните характеристики на свободомислещото и иновативното преподаване. Обикновено ексцентричността се свързва с интелигентността и креативността като незадължителни предвестници на гениалността. Ексцентриците никога не са „професионални“ типове, които изискват теоретична строгост, тясна специализация или политическа ортодоксалност. Те изследват и преподават, защото са очаровани, дори обсебени от нещо, за което искат да знаят всичко и да го преподават на всички.

Ексцентричният преподавател се изобразява като безобидна и приветлива фигура, осигуряваща на студентите си приятно отклонение от досадата на ежедневието. Но освен чудатост, ексцентричността засяга не само външния вид и поведението на преподавателя, а и много по-важни части от технологията на преподаването, като: избраното място, вида на техническите средства, терминологията, пропорцията между научно и забавно, равнището на интердисциплинарността и др.

Съществено качество на ексцентричността е, че не е универсална. Тя зависи съществено от контекста, в който е поставена и използвана. Широкият спектър, в който може да бъде тълкувана, я ситиуира между двата крайни полюса, в които трябва ясно да определим къде се намират обезпокоителните фигури на лудите, социалните маргинали, човешките „чудовища“ и бурните романтични гении. Това налага определянето до каква степен термина „ексцентрик“ е натоварен с положително или отрицателно значение.

И в двата смисъла ексцентрик означава приблизително едно и също нещо – различен и необичаен. Ключът към разликата е в употребата, а не в смисъла. Определението „странен“ съдържа по-голяма несигурност и обикновено носи отрицателна конотация, докато определението „ексцентричен“ е по-нееднозначно поради високата си синонимност и възприемането му е по-положително. При преподаването всъщност не е важно толкова как се възприема личността. По-важно е как тя въздейства върху възприемането на преподаването.

Представите за ексцентричност варират в широк диапазон в европейските национални традиции и се подкрепят от сложни предположения

за пол и класа. Това, което е дълбоко ексцентрично за жените, често се смята за съвсем нормално за мъжете и обратно. По времето на възникването си през XVIII век в английската култура ексцентричността се свързва с мечтите за свобода, творчество и индивидуалност, така характерни за днешното университетско живеене.

Тълкуването на ексцентричността в преподаването може да бъде свързано и с новата нормалност, т.е. връщането към традиционността за неща, възприети вече като изключени. Например, накарах студентите да ми предадат есетата си, написани на ръка. За тях молбата ми бе възприета като някаква изключителност. Ръкописът има няколко предимства от гледна точка на преподавателя. Първото е констатирането на степента на грамотност на студентите. Втората – степента на тяхната индивидуалност. Хартията и химикалката добавят стойност към написаното. Няма съмнение, че почеркът е силен изразител на индивидуалността и показател за емоционалността, темперамента и съсредоточеността, което би трябвало да интересува добрия преподавател.

В курса ми по регионализация и глобализъм в световното развитие в темата за продоволствения проблем, в която представям и анализирам особеностите на храненето и националните кухни, предложих на студентите ми да опитат печени термити. Ефектът беше поразителен. Аудиторията веднага се раздели на две части – на такива, които погледнаха с ужас на идеята, и на такива, които нямаха търпение да опитат и да придобият нов опит с една нетрадиционна храна. Ползата от нетрадиционността (ексцентричността) в преподаването е, че стимулира чувствителността на обучаемите, която от своя страна насърчава впечатлителността и подпомага усвояването на материала.

„Може да не е възможно да се измери забавлението, вдъхновението, удоволствието и учудването, но това са нещата, които правят образователната ни система страхотна. Те са частите от училището, които всички помним и много от нас дължат на тях кариерата, хобито, интересите и поминъка си“ [4].

Въпросите, които остават открити след тази статия, и по които очаквам дискусия с вас, са:

1. Как трябва да се тълкува нарастващото възторгане от физическото сега?
2. Как да се постигне възрастово съответствие в комуникацията между преподаватели и студенти?
3. Как да се хомогенизира представата за ценностите?

Литература

[1] Dimock, Michael. (2019) Defining generations: Where Millennials end and Generation Z begins. Fact Tank – Our Lives in Numbers, January 17.

[2] Сартори, Дж. (1992) Теория на демокрацията, т. I. С., Център за изследване на демокрацията, с. 182. [Sartori, Dzh. (1992) Teoria na demokratiyata, t. I. S., Tsentar za izsledvane na demokratiyata, p. 182].

[3] <https://www.urbandictionary.com/define.php?term=>, отворен на 22.02.2019 г./21.32 ч. [otvoren na 22.02.2019 g./21.32 ch.].

[4] <https://www.theatlantic.com/education/archive/2016/07/eliminating-the-lecture/491135/> отворен на 25.08.21 в 20:52 ч. [otvoren na 25.08.21 v 20:52 ch.].

[5] Science, technology, engineering and mathematics. <https://www.ed.gov/stem>.

TRADITION, MODERNITY AND ECCENTRICITY IN UNIVERSITY TEACHING

Lyudmil Georgiev

Abstract: The report examines the historically changing mission of the university institution, the evolution of the student-teacher relationship and the related generational compliance in higher education. as a rarely used teaching method and a means to increase the receptivity of what is taught.

Key words: generational compliance, university technologies, teaching methods, oral, written and image culture, university communication and community, associative thinking, eccentric teaching.

ОБРАТНАТА ВРЪЗКА ОТ ПРЕПОДАВАТЕЛИ И СТУДЕНТИ ЗА ПРОЦЕСА НА ОБУЧЕНИЕ В ПАНДЕМИЧНА СИТУАЦИЯ

Гл. ас. д-р Христо Чукурлиев,
Нов български университет“

Семестрите след 13 март 2020 г. преминаха под знака на ограничения и трансформация в университетското преподаване такова, каквото го познавахме. Изследването на обратната връзка от двете страни в този процес – студентите и преподавателите – отговаря на много въпроси, но и задава нови. Този текст представя обобщени данни от анкетите и ги коментира в по-широкия контекст на понятия като икономика на знанието, дигитално неравенство, професии на бъдещето, поколения Y и Z. В него са отразени и някои виждания на автора за пътя, по който дигиталната трансформация на висшето образование трябва да продължи.

Пандемията от Ковид-19 предизвика разбъркване в много сфери от човешкия живот, но заедно с това извади на бял свят скрити проблеми и направи възможни практики и действия, които преди биха били немислими.

Непрекъснатата комуникация и обратната

връзка са ключови за успешно справяне с кризисна ситуация като пандемичната. Въпреки че кризата не е приключила и ни изправя пред нови предизвикателства, можем да обобщим опита дотук на НБУ, като представим комуникационната стратегия, но акцентираме върху анкетните проучвания със студентите и преподавателите за удовлетвореността им от учебния процес в условията на ограничения. Ще разгледаме възможностите, които платформата за електронно обучение (ЕО) даде, но и въпросите, които ползването ѝ отвори. Това са въпроси за философията на методиката на преподаване, след като приключи пандемията от Ковид-19 и са свързани с новата дигитална реалност.

Комуникационната стратегия включи няколко от всички възможни канали:

• На страницата на сайта на Нов български университет (НБУ) се създаде нов блок Covid19 с актуална информация по тема, но и с